

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Suomen Partiolaiset pitävät tärkeänä, että valtionapukelpoisuuden harkinnan perusteet ja myöntämismenettely ovat läpinäkyvät ja selkeät edunsaajille. Järjestöjä tulee kohdella tasa-arvoisesti. Vaikka toivotamme tervetulleeksi uudistukset, menettelyn ja perusteiden muutoksien ei tule johtaa järjestössä tapahtuvan hallinnollisen työn merkittävään lisääntymiseen. On myös tärkeää, että perusteiden arviointiin luodaan vakaat, helposti ymmärrettävät ja läpinäkyvät kriteerit, jotka turvaavat järjestöjen autonomian ja laadukkaan toiminnan.

Järjestöjen autonomia tulee turvata myös jatkossa, eikä niiden toiminnan tule olla ainoastaan alisteista kulloisillekin nuorisotyön ja –toiminnan painopisteille. Kaipaamme myös selkeyttä siitä, millä tavoin toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta arvioidaan suhteessa nuorisotyön ja –toiminnan painopisteisiin. Pidämme kuitenkin perusteltuna, että valtionavustuksilla rahoitetaan valtion nuorisotyön ja –toiminnan linjausten mukaista toimintaa.

Ajankohtaisuutta on hyvä arvioida nuorten tarpeiden kautta, mikä ilmenee myös esityksestä. Tässä on hyvä muistaa, että nuorten itse johtamissa nuorisojärjestöissä on vahvaa ymmärrystä ja tietoa nuorten elämään vaikuttavista trendeistä ja tekijöistä. Toivotammekin tervetulleeksi tahtotilan hyödyntää järjestöjen itse kartuttamaa tietoa ja osaamista oman kohderyhmän tarpeita ja toiveita. Näemme tärkeänä, että kohderyhmän nuorten tarpeiden selvittämisen ohella ajankohtaisuutta arvioitaessa huomioidaan, että toiveisiin vastaamiseen on erilaisia ratkaisuja eri järjestöissä johtuen niiden toiminnan erilaisista tavoitteista ja muodoista. Ajankohtaisuuden arviointia varten on tärkeää tunnistaa pidempiaikaisia muutostrendejä ja näiden tunnistamisessa on hyvä käyttää nuorisojärjestöjen ja muiden alan osaajien asiantuntemusta.

Suomen Partiolaiset pitävät tärkeänä, että myös valtionavun määräytymisen perusteet ovat läpinäkyvät, selkeät ja helposti ymmärrettävät. Näiden mittaamisen ja arvioinnin tulee olla avointa ja

ennakoitavaa. Menettelyn ja perusteiden uudistamisen ei tule johtaa tilanteeseen, jossa järjestöissä tehtävä hallinnollinen työ lisääntyy merkittävästi. Perusteet tulee myös kommunikoida ajoissa jo silloin, kun järjestöissä tehdään suunnitelmia, jotta ne eivät yllätä edunsaajia myöhemmin ja näin aiheuta huomattavaa lisätyötä.

Pidämme toiminnan laadun ja vaikuttavuuden arviointia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sijaan hyvänä perusteena valtiovuoden määräytymiselle. Pidämme myös hyvänä, että perusteen arvioinnissa huomioidaan järjestön toiminnan tavoitteellisuus, näiden tavoitteiden saavuttaminen ja oman toiminnan kehittymisen seuraaminen nuorisotyön ja -toiminnan osalta. Tämä myös kannustaisi järjestöjä kehittämään toimintaansa omista lähtökohdistaan.

Nuorten tarpeisiin vastaaminen ja toiminnan ajankohtaisuuden arviointi on mielestämme hyvä periaate. Kuten esityksessä todetaan, tämän arvioinnin ei tule pohjautua lyhytaikaisiin muutoksiin ja ilmiöihin. Pidämme hyvänä esityksenä, että ajankohtaisuutta arvioitaisiin sen perusteella, miten hyvin järjestön toiminta vastaa kohderyhmänsä nuorten muuttuviin tarpeisiin. Nuorisojärjestöillä on laajaa osaamista nuorten elämän kannalta ajankohtaisista trendeistä. Järjestöjä kannattaa osallistaa trendejä tunnistettaessa ja määriteltäessä, sillä toimimme nuorten kanssa ympäri maan ja tunnemme heidän kiinnostuksen kohteitaan ja tarpeitaan. Suomen Partiolaisissa ja monessa muussakin järjestössä toimintaa suunnittelevat, toteuttavat ja johtavat nuoret itse. Tämä tulisi huomioida indikaattorina arvioitaessa sitä, miten hyvin järjestön toiminta vastaa kohderyhmän nuorten tarpeisiin. Toivomme selkeää ajoissa tulevaa tietoa siitä, miten ajankohtaisuutta ja muita kriteereitä arvioidaan sekä miten nuorten elämään vaikuttavia muutostrendejä tunnistetaan. Nuorisoalan osaamiskeskukset voisivat tukea trendien tunnistamisessa ja osallistaa laajasti nuorisojärjestöjä tutkimustyöhönsä.

Suomen Partiolaiset pitävät hyvänä esityksenä, että toiminnan saavutettavuutta arvioitaisiin toiminnan laajuuden ohella. Vastuullisen hallinnon arviointi vastuullisen talouden hoidon ohella on myös hyvä esitys. Lisäksi pidämme tärkeänä, että nuorten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden edistäminen säilyvät arviointikriteereinä.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

Suomen Partiolaiset suhtautuvat positiivisesti esitettyihin muutoksiin, jotka ovat linjassa myös muita nuorisoalan toimijoita koskevien esitysten kanssa. Pidämme hyvänä, että nuorten ja nuorisoalan tarpeisiin vastaaminen on nostettu arviointikriteeriksi. Jo nyt on huomattu, että suuret yllättävät ilmiöt, kuten pandemia ja sota, vaikuttavat merkittävästi nuorten elämään ja olisivat kiinnostavia aiheita osaamiskeskuksille. Tällaisen rahoittamiselle ei kuitenkaan ole nykytilanteessa periaatetta. Toivoisimme, että tulevaisuudessa osaamiskeskuksen tavoiteohjauskeskustelussa voisi määritellä, miten osaamiskeskukset voisivat vastata ajankohtaisiin nousseisiin tarpeisiin. Osaamiskeskukset voivat myös tukea nuorisojärjestöjen toimintaympäristön tilannekuvan määrittämistä sekä kehittää työkaluja nuorisojärjestöjen toiminnan mittareiden rakentamiseksi hyödyntäen nuorisojärjestöjen osaamista.

Näemme hyödyllisenä osaamiskeskusten tehtävien ja valtion nuorisopolitiikan samanlinjaisen klusteroinnin. Näin valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelman tavoitteet heijastuvat suoraan osaamiskeskusten painopisteisiin ja voivat muodostaa osaamiskeskuksille luontevat kokonaisuudet. Tämä voisi myös tukea osaamiskeskusten välisten synergioiden löytämistä. Näemme kuitenkin hyötyjä myös erillisen ruotsinkielisen osaamiskeskuksen luomisessa, sillä nykytilanteessa ruotsinkielinen toiminta ei ole osaamiskeskusten toiminnan ytimessä. Myös kielivähemmistöihin kuuluvien ja muita kuin suomea tai ruotsia ensimmäisenä kielenään puhuvien nuorten tarpeet on tärkeää huomioida osaamiskeskuksien tehtävissä.

Näemme tärkeänä, että osaamiskeskushaku on riittävän pitkä. Näin yhteenliittymiin löydetään parhaat toimijat, sillä monimutkaisen organisaatorakenteen muodostaminen vaatii aikansa. Klusteroinnissa on myös hyvä huomioida, että mikäli osaamiskeskus tekee tutkimusta, tiedon tuottamisen ja tutkimuksen on hyvä tapahtua samassa organisaatiossa. Nykyisellään osaamiskeskuksien kokoamisen malli voi olla hankala ja sekava kunnille ja järjestöille.

Toiminnan tehtävien ja toiminnan laajuuden osalta huomauttaisimme, että osaamiskeskusten määrä on laskenut merkittävästi, mikä on lisännyt haasteita useammista toimijoista koostuvien keskusten hallinnoinnissa. Näemme tärkeänä, että ministeriö huolehtii jatkossakin keskusten säännöllisistä tapaamisista ja näiden ohjaavuudesta. Ylijäämän palauttamista ministeriölle koskeva muutos on nähdäksemme hyvä.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

Suomen Partiolaiset pitävät hyvänä esityksenä 23 § esitetyn valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevan sääntelyn yhdenmukaistamista.

Suomen Partiolaiset pitävät positiivisena, että nuoria halutaan kuulla ja osallistaa myös hyvinvointialueen päätöksenteossa, minkä vuoksi pidämme 24 § esitystä hyvänä. Vaikka asiasta ei tässä yhteydessä päätetäkään, on tärkeää varmistaa, että nuorisovaltuusto tai vastaava ryhmä pääsee tosiasiallisesti vaikuttamaan hyvinvointialueen eri elimissä kuten lautakunnissa ja valtuustossa. Näemme myös tärkeänä, että osallistumaan pääsevät laajasti eri taustaiset nuoret. Erityisesti nuorille suunnattujen palveluiden luomisessa ja kehittämisessä tulee kuulla heitä, jotka palveluita käyttävät.

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Suomen Partiolaiset ovat ilolla mukana edistämässä maksutonta ja mieluisaa harrastustoimintaa lapsille ja nuorille, ja siten koemmekin Harrastamisen Suomen mallin tavoitteet tärkeiksi ja näemme mallin vakiinnuttamisen perustelluksi. Olemme osallistuneet harrastamisen Suomen mallin mukaisen toiminnan järjestämiseen pilottivaiheesta lähtien ja näemme mallin toteutustavoissa myös useita kehityskohteita.

Haluamme ilmasta huolen osassa kunnissa käyttöön otetusta tavasta ilmoittautua kerhoihin nopeusjärjestyksessä. Näin harrastamisen Suomen mallin mukaiseen kerhotoimintaan osallistuvat jo valmiiksi aktiiviset lapset ja nuoret. Tämän myötä malli ei täytä sille asetettuja tavoitteita eli tavoita niitä lapsia ja nuoria, jotka eivät vielä harrasta.

Näemme tärkeänä, että malliin pystyvät osallistumaan perinteiset ja kokeneet harrastuksen järjestäjät, ja että mallin kerhot eivät syytä kilpaile muun jo olemassa olevan harrastustoiminnan kanssa. Vaikka asiasta päätetäänkin kuntatasolla, haluamme muistuttaa, että harrastamisen Suomen mallin rahoituksen kunnan omavastuuosuus ei saa johtaa nuorisjärjestysten avustusten leikkaamiseen ja näin muun harrastustoiminnan vähenemiseen. On tärkeää kehittää mahdollisuuksia jatkaa harrastamista myös kerhon jälkeen ja siten kiinnittää lapsia ja nuoria pysyvästi harrastustoimintaan. Ei pidä myöskään unohtaa, että iso osa harrastustoiminnasta toteutetaan vapaaehtoisvoimin, joka omalta osaltaan tukee nuorten kiinnittymistä harrastustoimintaan ja tekee toiminnasta edullisempää.

Ymmärrämme tavoitteen antaa kunnille valinnanvapaus mallin toteuttamisessa niiden sitouttamiseksi, mutta yhtenäisten toimintamallien puute on johtanut siihen, että toiminnan toteuttaminen paikallisella tasolla ja sen valtakunnallinen tukeminen on haastavaa. Tämä voi johtaa siihen, että harrastuksen järjestäjät priorisoivat kerhotoiminnan käynnistämistä kunnissa, joissa toteutustapa on harrastuksen järjestäjän näkökulmasta mahdollisimman yksinkertainen. Liian hankalat toiminta- ja kilpailutusmallit saattavat johtaa osassa kuntia harrastuskerhomahdollisuuksien rajoittamiseen eikä kaikelle toivotulle harrastustoiminnalle löydy järjestäjiä. Ohjaajien löytymisen hankaluus onkin jo noussut haasteeksi osassa kunnissa. Pidämme tärkeänä, että kilpailutuksessa varmistetaan kaupallisten toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen yhtäläiset mahdollisuudet menestyä. Olisi epäonnista, mikäli valittu toiminnan järjestämisen malli sulkisi ulos kouluille ja yhteisöille tutut pienet paikalliset harrastuksen järjestäjät. Ylipäätään koordinaatiota ja harrastusten järjestämistä helpottaisi, jos jokaisesta kunnasta löytyisi harrastuskoordinaattori.

Kannattammekin nykyistä vahvempaa ministeriön ohjausta mallin toteuttamisessa, jotta mallin toteutustapa olisi yhdenmukaisempi. Nyt ilmenneitä haasteita ovat olleet kuntien erilaiset käytännöt sopimusten laatimisessa, tilojen käyttöön saamisessa, välineiden lainaamisessa, kilpailutuksessa ja ohjaajien palkkaamisessa. Meidän toivomassamme mallissa kunta toimisi ohjaajien työnantajana. Suomen Partiolaisten harrastustoiminta tapahtuu vapaaehtois pohjalta eikä paikallistoimijoillamme ole mahdollisuuksia toimia työnantajina.

Pidämme hyvänä lähtökohtana, että lasten ja nuorten toiveet ovat pohja harrastuskerhojen valitsemiselle. Toiveita kerätessä on tärkeää varmistaa harrastusten samanarvoisuus ja se, että lapset ja nuoret tuntevat eri mahdollisuudet.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Kiitämme hyvää ja järjestöjä laajasti osallistanutta prosessia valtionapukelpoisuutta ja valtion avun määräytymistä koskevia esityksiä valmistellessa.

Systä Kati
Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry